

MINIMAL ART

(1963/65 – 1970)

“een kunst van mannelijke blanke dertigers uit New York”
“Less is More”

ALGEMENE KENMERKEN:

1. Onwankelbaar abstract: er is geen enkel verband met bestaande of herkenbare voorwerpen. Het zijn gewoonlijk louter geometrische vormen (kubussen, balken,...)
2. Eenvoudige en sobere 3D-composities:
 - a. Geometrisch: rechthoek/balk, vierkant/kubus,...
 - b. Gewoonlijk (soms zeer) groot (meer dan levensgroot): volgens Morris staat kleinheid gelijk met detail, versiering, intimiteit
3. Herhaling van een regelmatige eenheid (module):
 - a. ongekunstelde effecten: “reeksen”, “de één na de ander”
 - b. koel rationeel
 - c. zeer regelmatig eindresultaat
 - d. statisch en stabiel geschikt
 - e. geen toevoegingen (vb. decoratie)
 - f. modulair karakter
 - verschillende opstellingen zijn mogelijk \Rightarrow vertellend element
 - de kunstenaar manipuleert het kunstwerk
4. “Letterlijk”:
 - a. puur materiaal:
 - niet traditioneel (geen doek, olieverf, ...)
 - industriële materialen: staal, baksteen, triplex, aluminium, koper, TL, glas, plexi,...
 - industriële afmetingen (vb. 120x240)
 - machinaal \Leftrightarrow handwerk
 - standaardwerk \Leftrightarrow uniek
 - b. onvermomd: het materiaal domineert, geen decoratie
 - c. niet gemanipuleerd
 - d. zelden gekleurd/beschilderd: indien wel, dan is dit **monochroom**, vlak, uitdrukingsloos en zakelijk (gekleurde TL, acrylfolie, gespoten,...). SK is voor de minimalist daarom not done.
5. Het werk neemt de ruimte waarin het staat in bezit:
 - a. geen inlijsting of sokkel
 - b. niet gescheiden van de kijker
 - c. staat op de vloer
 - d. direct aan de muur bevestigd (geen kader...)

6. er is geen spoor te bespeuren van de kunstenaar: zijn identiteit blijft afwezig in het kunstwerk
- niet ambachtelijk gemaakt => industriële technieken
 - geen eigen handschrift
 - vaak niet door de kunstenaar gemaakt maar door vaklui op basis van schetsen van de kunstenaar => directe relatie tussen tekening en 3D-werk

7. Het kunstwerk

- is in elkaar gezet:
 - niet met zorg gemaakt
 - niet gecomponeerd
- nieuwe technieken:
 - lassen
 - schroeven, bouten,...
 - plakken
 - stapelen
- de titels zijn soms interpreterend
 - hangend blok (Morris) = “wolk”
 - staand blok (Morris) = “zuil”
- “integrale” conceptie:
 - verschillende onderdelen vormen één geheel
 - gedwongen eenheid door de afzonderlijke vormen en/of door de suggestieve samenhang (het “afwezige” krijgt betekenis)

8. Minimalistische architectuur: Ontstaan uit de beeldende kunst: kunstwerken van een ontstellende eenvoud

Kenmerken:

- Vorm in haar pure essentie:
 - eenvoud en objectiviteit: materiaal en ruimte spreken voor zichzelf
 - geen decoratie
 - open structuren: geen binnenmuren
- kleur:
 - weinig kleur
 - indien aanwezig: geen verwijzende functie
- Materiaal:
 - beton, glas, steen, hout
 - industrieel vervaardigde elementen: staalplaten, aluminium frames, neonbuizen
- geen emotionele lading:
 - eenvoudig en objectief
 - geen concessies gedaan comfort
 - geen onnodige effecten: ervaring van de ruimte is volledig zintuiglijk.
- licht en lichtinval belangrijk
- relatie met de omgeving is essentieel:
 - evenwicht met de locatie (inbouwen in heuvels,...)
 - experimenten met ecologisch bouwen: energieverbruik,...
- Conclusie: Huizen en interieurs die volgens het minimalisme zijn ontworpen, waarborgen door genoemde kenmerken vaak rust, harmonie, helderheid en spiritualiteit.

Vertegenwoordigers: Tadao Ando, Claudio Silvestrin, Alberto Campo Baeza, Antoine Predock, Luis Barragán, Peter Zumthor, John Pawson en David Chipperfield

BETEKENIS van en KRITIEK op de Minimal Art

1. veranderde het uiterlijk van de kunst
2. veranderde de materiaalkeuze in de kunst
3. veranderde de werkwijze in de kunst
4. ontstaan van het multi-interpretabele werk: vaak tegenstrijdige interpretaties
5. Het einde van de scheidingslijn tussen schilderkunst en beeldhouwkunst
 - a. Het kunstwerk krijgt een nieuwe naam
 - object, 3D-werk (Judd)
 - constructie (LeWitt)
 - voorstelling (Flavin)
 - b. Het beeldoppervlak is letterlijk
 - geen ruimte/idee “achter” het doek (cfr. renaissance,...)
 - wat je ziet is wat je ziet
 - c. “De SK/BHK heeft zijn “binnenkant” verloren en is “buitenkant” geworden
6. Het wordt teveel een staaltje van ideeënvorming en te weinig van iets anders: het kunstwerk is teveel “bedacht” en niet “gevoeld en ontdekt”

VERTEGENWOORDIGERS

1. Carl André (1935) – “baksteen”-sculpturen
2. Ronald Bladen (1918-1988)
3. Dan Flavin (1933-1996) – TL-sculpturen
4. Donald Judd (1928-1994) – metalen blokkenconstructies
5. Sol LeWitt (1928-2007)
6. Robert Morris (1931) – houten blokkenconstructies
7. Anderen: Jo Baer, Larry Bell, Walter De Maria, Robert Grosvenor, Eva Hesse, Rüdiger Utz Kampmann, Hubert Kiecol, Gary Kuehn, Robert Mangold, John McCracken, Gerhard Merz, Ulrich Rückriem, Frederick Lane Sandback, Richard Serra, Tony Smith, Robert Smithson, Haim Steinbach, Anne Truitt
8. In de muziek: John Cage, Philip Glass, Steve Reich

CONCEPTUELE KUNST

(eind jaren '60 – jaren '70)

CK heeft twee doelstellingen:

- een nieuwe kijk op het doel van de kunst
- de vraag wat een kunstobject eigenlijk is: wat brengt kunst voort?

Kenmerken CK:

1. De identiteit van de maker is van geen belang: vaak gemaakt op instructie van de kunstenaar (Sol LeWitt)
2. CK niet hoeft niet logisch te zijn
 - argwaan t.o.v. het logische
 - kunstenaar is meer mysticus dan rationalist
 - een rationeel oordeel leidt tot ander rationeel oordeel
 - een onlogisch oordeel leidt tot nieuwe ervaringen. Rationalisme maakt de oorlog in Viëtnam mogelijk (= politiek standpunt!)
3. Relatie tussen een tastbaar voorwerp en de manieren om het weer te geven: cfr. Kosuth (een en drie stoelen = visueel, foto, tekst)
4. Ontstoffelijking van het kunstvoorwerp: het tastbare voorwerp verdwijnt uit de kunst
 - vb. catalogus wordt eigenlijke expositieruimte van een expositie
 - vb. Barry
 - kleine monochrome doeken op grote afstand van elkaar => ruimte ertussen wordt belangrijker
 - *Edelgas*: neon, xenon en helium – wordt losgelaten in de atmosfeer en gefotografeerd
 - *Telepathisch stuk*: “iets dichtbij en op korte termijn, maar wat ik nu nog niet weet”, “de galerij zal tijdens de tentoonstelling gesloten blijven”.
 - Vb.: Weiner:
 - Verwijderingen: “verwijder een vierkant stuk uit een gebruikt tapijt” (*Statement 054*, 1969)
 - Statements:
 1. de kunstenaar kan en mag het werk vervaardigen (het hoeft niet eens de kunstenaar te zijn)
 2. het werk mag in de verbeelding bestaan (het hoeft niet te bestaan om KW te zijn)
 3. het werk hoeft niet te worden vervaardigd (d.i. het bestaat toch als idee)
 - doel van de statements: is het nietsdoen nu kunst of niet?
 - Keith Arnatt: *Eigen begrafenis* (1969) – laat de kunstenaar zelf verdwijnen (fotoreeks als metafoer)

5. Herhaling:

- LeWitt: herhaling van lijnen, kubussen en geometrie – “het obsessief najagen van het rationele leidt tot waanzin”
- Roman Opalka: *Een tot oneindig* (zwart doek met cijfers 1 en 2; ook op bandopnemer voorgelezen)
- Hanne Darboven: *Boeken. Een eeuw.* = 365 boeken van 100 bladzijden (boek 1 = 1 januari; boek 2 = 2 januari, enz...)
- Datumschilderijen (On Kawara)
- Betekenis daarvan?
 - Bestaat er een antwoord?
 - Confrontatie met de vraag hoe beperkt we zijn t.o.v. het onmetelijke, het oneindige
 - Confrontatie tussen het hectische van elke dag met een religieus gevoel van devotie dat ontoegankelijker wordt naarmate een bevestigende godheid ontbreekt
 - Gevoel van monotonie, eindeloze kring van productie als productie die zinloos is maar uiteindelijk zichzelf gaat rechtvaardigen
 - Pure zinloosheid, absurditeit, tijdverlies,.....?

6. Analyse:

- “onderzoeken” van Kosuth
 - = oorspr. schilderijen met woorden (fotokopie in negatief, wit op zwart, van omschrijvingen uit het woordenboek van termen over aard en status van de moderne kunst – betekenis, object, voorstelling, theorie...)
 - later zonder ondergrond op reclamezuilen en advertenties in kranten
- Art & Language (1969): wat zou er gebeuren indien er steeds ingewikkelder objecten als mogelijke kandidaten voor de status van “kunstwerk” worden opgevoerd. (een zuil van lucht, Oxfordshire, het Franse leger,...)
- Aard van het KW, rol van de kunstenaar, rol van de kijker

7. Fototekst:

- Zeer belangrijk voor CK
- Jeff Wall:
 - kunst moet zich niet scheiden van het volk door het verwerven van vaardigheden... die in de exclusiviteit van het ambachtsgilde zijn geworteld.
 - Kunst moet met een radicale verbeelding de gewone technieken en vaardigheden van de moderne tijd zelf gebruiken => fotografie (amateurfotografie)
- Foto's om activiteiten en performances vast te leggen

8. Politiek en representatie: vooral in Europa – mei 68 – linkse politieke ideeën
- Kritiek op vastgeroeste instellingen en ideeën: staat, museum,
 - Broodthaers: *Musée d'Art Moderne, Département des Aigles* (1968-72) = collectie adelaars uit populaire cultuur en reclame → beeldvorming van de adelaar als symbool van natie, van oorlog, van kracht, van scherpe blik, van genialiteit, enz... Ook academische sk herhaalt de ideologie => deconstructie van het museum
 - Arte Povera (Italië tot 1971): Giovanni Anselmo, Luciano Fabro, Jannis **Kounellis**, Giulio Paolini, Mario **Merz** en Michelangelo **Pistoletto**
 - a) moeilijk af te grenzen van conceptueel art
 - b) gaat deels over kritiek op rijkdom:
 - **kunst die goedkoop is** (er wordt goedkoop, alledaags materiaal gebruikt): contact met doodgewone materialen realiseren of hernieuwen
 - **arm aan interpretatie**
 - scepticisme tgo. traditionele middelen van de “schone kunsten”
 - daartegenover op simpele, maar elementaire wijze laten zien hoe dingen, waaraan men voorbijloopt, in een eveneens onopgemerkte, maar aanwezige realiteit kunnen veranderen als de creatieve geest aan de situatie een nieuwe bestemming geeft.
 - c) heel veel verschillende materialen: bakstenen, keien, hout, karton en papier.

BETEKENIS VAN DE CONCEPTUELE KUNST:

- gebruik van taal in de kunst
- overdreven ethische en humorloze politieke correctheid
- dominante positie van de “idee” in de kunst (niet altijd handgemaakt)
- “idee” is verworpen tot “kreet” (cfr. reclamewereld)

WIE?

Joseph Kosuth (1945)
Sol LeWitt (1928-2007)
Carl Andre (1935)
Robert Barry (1936)
Stanley Brouwn (1935-2017)
Daniel Buren (1938)
Hanne Darboven (1941-2009)
Douglas Huebler (1924-1997)
Lawrence Weiner (1940-)
Mel Ramsden (1944)
Keith Arnatt (1930-2008)
On Kawara (1933-2014)
Bruce Nauman (1941)
Dan Graham (1942)
Marcel Broodthaers (1924-1976)
Mario Merz (1925-2003)

Anderen: Darren Almond (1971), John Baldessari (1931), Joseph Beuys (1921-1986), Mel Bochner (1940), Angela Bulloch (1966), Jacques Charlier (1939), Christo (1935), Wim Delvoye (1965), Denmark (1950), Daniël Dewaele (1950), Jan Dibbets (1941), Jef Geys (1934), Hans Haacke (1936), Jannis Kounellis (1936-2017), Christine Kozlov (1945-2005), John Latham (1921-2006), Bernd Lohaus (1940-2010), Richard Long (1945), Piero Manzoni (1933-1963), Carlo Mistiaen, Bruce Nauman, Roman Opalka, Sigmar Polke, Mel Ramsden, Ed Ruscha, Robert

Smithson, William Wegman, Gerhard Richter, Thomas Ruff, Ed Ruscha, Salvo, Jan Verduyck,
Jeff Wall